

Testo digitalizzato da www.torah.it nel 2010
Tutti i diritti sulla digitalizzazione riservati

Testo sacro.
Stampare solo per conservarlo.

Eliminare esclusivamente in ghenizà

IL PENTATEUCO

VOLGARIZZATO E COMMENTATO

DA

SAMUEL DAVID LUZZATTO

PADOVA
1874

44
PARASHAT REÈ

Torah.it

gnore, Iddio vostro, metterà paura e timore di voi per ogni terra, ove camminerete, come vi promise. (26) Ecco, io oggi vi pongo innanzi benedizione e maledizione. (27) La benedizione, (da effettuarsi) quando ubbidirete ai precetti del Signore, Iddio vostro, ch'io vi comando oggi. (28) E la maledizione, se non ubbidirete ai precetti del Signore, Iddio vostro, e vi scosterete dalla via ch'io vi prescrivo oggi, seguendo altri dèi, a voi sconosciuti [cioè che non v'hanno dato prove della loro divinità]. (29) Ora, quando il Signore, Iddio tuo, t'avrà portato a quel paese, alla cui conquista tu sei per andare, potrai la benedizione sul monte Gherizzim, e la maledizione sul monte Evàl [cioè: il popolo si collocò tra que'due monti, ed i Leviti, nel centro del popolo, recitarono, volti verso il Gherizzim, le benedizioni, e rivolti all'Evàl, le maledizioni. Il primo, abbondante di pascoli ed orti, venne fatto simbolo della prosperità; e l'altro al contrario nudo e sassoso, fu preso a rappresentare la celeste maledizione]. (30) Essi sono situati di

הר עיבל, פנו הלויים ללד הר גריזים ואמרו והיה אם שמוע תשמע, והסכרו ללד עיבל ואמרו והיה אם לא תשמע, והכה בדבזרם כמנו הברכה על הר גריזים והקללה על הר עיבל. ודע כי הר גריזים הוא נוקוס מרעה טוב וזדות ופרדסים, והר עיבל הוא סלע קשה ובלתי מנומית, והכה בכל עת שיראו אותם יזכרו הברכה והקללה. (א) אחרי דרך מבוא השמש: שחלבו אחרי דרך מערב ותמונאום (ראב"ע), וולת אחרי היא סמוכה, אזנל איכה סמוכה למלת דרך לבדה, אזנל היא סמוכה לשלש חצות דרך מבוא השמש, לסיכך וולת מבוא שהיא סמוכה למלה אחת היא בטעם משרת כמו שבתות השנים, וולת דרך שאיכה סמוכה למלת מבוא, אלא לשתי חצות מבוא השמש, הולכה להיות בטעם ופסוק (יתני), כמו שבע שבתות השנים, וולת אחרי שאיכה סמוכה למלת דרך לבדה, אלה לשלש חצות דרך מבוא השמש, הולכה למפסיק יותר, והוא כשעל (כידוע כי שני ופסיקין רלוסיס, הראשון ופסיק יותר, וידוע כי היתני כמו ככה הפסוק), כמו יוני שבע שבתות השנים. ורש"י כשעל בהבנת כסם של עממי המקרא הזה, כי ונשפטי הטענוים לא היו ידועים יפה צימון, ויש לתמוה על הרמז"ן מן שהיה מובין בספוקי הטענוים, ואעפ"כ תרום כפירש"י, ואחריו המוצא העתיק דברי רש"י ככתבם, ולא העיר עליהם דבר, וכבר סירשתי הענין הזה בב"ע תקפ"ט עמוד פ"ג, מול הגלגל:

אזכנו הנוקוס שנקרא כן צימו יהושע, כי הוא היה סמוך לירדן, וסמוך לירושלם. ויש כיוולו בחמת כתיבתם לארץ, אזנל גלגל זה הוא סמוך לעיר שכם ורחוק מהנה נהר. ורש"י פירש עול הגלגל, רחוק מן הגלגל, אך אין זה צוושמות וולת עול.

www.torah.org

בפניכם פחדכם ומוראכם יתן יהוה אלהיכם על-פני כל-הארץ אשר תדרכו בה כאשר דבר לכם: ס ס ס מו (כו) ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה: (כו) את-הברכה אשר תשמעו אל-מצות יהוה אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום: (כז) והקללה אם-לא תשמעו אל-מצות יהוה אלהיכם וסרתם מן-הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ירדעתם: ס (כח) והיה כי יביאך יהוה אלהיך אל-הארץ אשר-אתה בא-שמה לרשתה ונתתה את-הברכה על-הר גריזים ואת-הקללה על-הר עיבל: (כט) הלא-המה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש בארץ הכנעני הישב בערבה מול

(כד) רש"י פחדכם על הקרובים וכו'. (כז) ונתת את הברכה על הר גריזים: הנתינה היא בדבור, וכמו ונתן אותם על ראש השעיר (בדברי הרמ"ב), והכה לא היו לא הלויים ולא השבטים על שני ההרים, ככתוב ביהושע (א' ל"ג) קמו אל מול הר גריזים וכו'. והכה היה הארון והלויים בצומע, ונשה שבטים מזה ללד הר גריזים, ונשה מזה ללד

là del Giordano, seguendo la via dell'occidente, nel paese dei Cananei, abitanti la pianura, rimpetto al Ghilgal, presso i te-rebinti di Morè. (31) Quando dunque avrete passato il Giordano, per andare a conquistare il paese ch' il Signore, Iddio vostro, è per darvi, e l'avrete conquistato, e vi sarete stabiliti in esso; (32) Badate di eseguire tutti gli statuti e le leggi, ch' io vi pongo innanzi in oggi.

XII

(1) Sono questi gli statuti o le leggi, che avrete cura di eseguire nel paese ch' il Signore, Iddio de' padri tuoi, t'ha assegnato, perchè tu il possedga; (d' eseguirli, dico) per tutt' il tempo, che sarete vivi sulla terra. (2) Distruggerete tutti quei luoghi [altari, templi ecc.], dove le nazioni che conquisterete prestavan culto ai loro dèi; (luoghi situati per lo più) sugli alti monti, e sopra le colline, o sotto qualche albero fronzuto. (3) Demolirete i loro altari, spezzerete le loro lapide, i loro boschi sacri abbrucerete, ed i simulacri dei loro dèi taglierete; e farete sparire il loro nome [cioè degli dèi] da quei luoghi. (4) Non farete poi così [come fanno quei popoli, nel prestar culto] al Signore, Iddio vostro [cioè: non gli ergerete altari qua e là]. (5) Ma (voi vi recherete) unicamente

(ב) המקומות: הם הסיכלות והמוצבות. (ד) לא תעשון: להקריב בכל מקום (ר"ע"ז). (ה) כי אם אל המקום: הרי זה מקרא קבר, ושיעורו כי אם אל המקום אשר יבחר תבואה, כי לוקום שכנו תדרשו וסם תבאו. דרש בקשר עם ל' כמו וכן תדרוש לאלהיהם (למוטה ל'), ושלח דוד ודרוש לאשה (שמואל ב' י"א ג'). ואמר זה לפי שהמשכן היה נוטל מנוקום לוקום, והיה נרדק לשאל היכן הוא עכשיו, ופסוק זה לא היה אפשר לכתבו אחר שכנסה בית הנוקדש. והאיש De Wette לא הבין כלום, וכתב כי זו ראייה שככתב ס' דברים אחר כנין בית הנוקדש, ואמר כי ככתבה הפרשה הזאת לחסור הקרובות קון מן הבית ההוא, תחת אשר משה התיר להקריב בכל מקום; ואיך לא ראה כי גם בנדבר דבר משה אסילו שקיעת קולין קון למשכן (ויקרא י"ז), ואיך יתכן שיהיה צדעתו להתיר

הַגִּלְגָּל אֵצֶל אֱלוֹנֵי מִדְּבָה: (א) כִּי אַתֶּם עֹבְרִים
אֶת־הַיַּרְדֵּן לְבֹא לְרִשֵׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם וַיִּרְשַׁתֶּם אֹתָהּ
וַיִּשְׁבַּחְתֶּם־בָּהּ: (ב) וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־
הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן
לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם:

יב

אֵלֶּה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן
לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ
לְךָ לְרִשְׁתָּהּ כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר־אַתֶּם חַיִּים עַל־
הָאָרֶץ: (א) אַבְדוּ אֶת־כָּל־הַמִּקְדָּשִׁים
אֲשֶׁר עִבְדוּ־שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים
אֹתָם אֶת־אֱלֹהֵיהֶם עַל־הַהָרִים הַרְמִים וְעַל־
הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן: (ב) וְנִתְצַתֶּם אֶת־
מִזְבְּחֹתָם וּשְׁבָרְתֶם אֶת־מִצְבֹּתָם וְאֲשֶׁרִיהֶם
תִּשְׁרְפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן
וְאִבַּדְתֶּם אֶת־שֵׁמֶם מִן־הַמָּקוֹם הַהוּא: (ג) לֹא־
תַעֲשׂוּן כֵּן לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם: (ד) כִּי אִם־אֵל־

אִישׁ כָּל־הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו: (ט) כִּי לֹא־בָאתֶם עֲדָה
 עִתָּה אֱלֹהֵי־מְנוּחָה וְאֱלֹהֵי־נַחֲלָה אֲשֶׁר־יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: (י) וְעִבְרַתֶּם אֶת־הַיַּרְדֵּן
 וַיִּשְׁבַּתֶּם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִנְחִיל
 אֶתְכֶם וְהָנִיתָ לָכֶם מִכָּל־אֵיבֵיכֶם מִסָּבִיב
 וַיִּשְׁבַּתֶּם־בְּטָחָה: עֲנִי (יא) וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־
 יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שֶׁם שְׁמָה
 תָּבִיאוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם
 עוֹלֹתֵיכֶם וּזְבַחֵיכֶם מֵעֲשֻׂרְתֵיכֶם וְתִרְמַת יַדְכֶם
 וְכֹל מִבְּחַר נְדָרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְרוּ לַיהוָה:

DEUTERONOMIO XII

sacrifici nel Tabernacolo, e ne mangiavano le carni ove volevano]. (9) Poichè non siete ancora pervenuti al (paese di) riposo e di retaggio, ch' il Signore, Iddio tuo, è per darti. (10) Ma quando avrete passato il Giordano, e vi sarete stabiliti nel paese, ch' il Signore, Iddio vostro, è per darvi in possesso ereditario, ed egli vi avrà posti in quiete, (liberi) da tutt' i vostri nemici d' ogn' intorno, e vivrete tranquilli; (11) Allora in quel luogo ch' il Signore, Iddio vostro, sceglierà, per fissarvi la sede del suo nome [del suo culto], là porterete tutto quello ch' io vi comando, i vostri olocausti e gli altri vostri sacrifici, le vostre decime, e gli altri vostri tributi, e qualunque prescelta cosa, di cui avrete fatto voto

הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל־
 שְׁבֻטֵיכֶם לְשׁוֹם אֶת־שְׁמוֹ שֶׁם לְשֹׁכֵנו
 תִּדְרִישׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה: (י) וְהִבַּאתֶם שָׁמָּה
 עֹלֹתֵיכֶם וּזְבַחֵיכֶם וְאֵת מֵעֲשֻׂרְתֵיכֶם וְאֵת
 תִּרְמַת יַדְכֶם וְנְדָרֵיכֶם וְנִדְבַתֵיכֶם וּבִכּוֹרֹת
 בְּקִרְבְּכֶם וְצֹאנֵיכֶם: (יא) וְאָכַלְתֶּם־שֵׁם לִפְנֵי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם וּשְׂמַחְתֶּם בְּכֹל מִשְׁלַח יַדְכֶם אֶתְכֶם
 וּבְתֵיבֵיכֶם אֲשֶׁר בִּרְכַךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: (יב) לֹא
 תַעֲשׂוּן כְּכֹל אֲשֶׁר אָנַחְנוּ עֹשִׂים פֶּה הַיּוֹם

DEUTERONOMIO XII

a quel luogo, ch' il Signore, Iddio vostro, scerrà fra tutte le vostre tribù, per collocarvi il suo nome [il suo culto]; chiederete del (luogo ove sia) la sua residenza, e quivi andrete. (6) E porterete colà i vostri olocausti, e gli altri vostri sacrifici, le vostre decime, e gli altri vostri tributi, e i voti vostri, e le vostre offerte, ed i primogeniti' del vostro grosso e minuto bestiame; (7) E mangerete colà davanti al Signore, Iddio vostro, [quelle parti d'alcuni sacrifici, che rimangono in proprietà dell'oblato], e gioirete, voi e le vostre famiglie, delle vostre fatiche, nelle quali il Signore, Iddio tuo, t'avrà benedetto. (8) Non farete, come facciamo qui presentemente, ognuno quel che gli aggrada [cioè: nel deserto facevano i

הַזְבִּיחַ כָּל מוֹקוֹס? (י) וּבִכּוֹרֹת בְּקִרְבְּכֶם: רַשִׁי וַיִּקְרַעַם עַם ז'ל וַיֹּאכְלֻם עַם.
 (יב) אִישׁ כָּל הַיִּשְׂרָאֵל: כִּדְבַר הַרְמוֹנִי, כִּי אֵלֶּפֶס שְׂמֵינֵינֵי כָל זְבוּחֵי אֵל הַמַּשְׁכָּן, הַנֶּה
 תֹּאכְלֵם וְהַשְׂמֵחַ הַיָּמָּה כָּל מוֹקוֹס, וְהָרַץ לֹא תַעֲשֶׂן כִּי, אֵךְ תֹּאכְלוּ הַקְּדִישִׁים וְהַשְׂמֵנוּ

הַטֵּמֵא וְהַטְּהוֹר יֹאכְלֶנּוּ כֶּצִּבִי וְכֹאִיל: (טז) רַק
 הַדָּם לֹא תֹאכְלוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם:
 (יז) לֹא־תוֹבֵל לֶאֱכֹל בִּשְׂעָרֶיךָ מֵעֵשֶׂר דִּגְנֶךָ
 וְתִירֹשֶׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֶת בְּקִרְךָ וְצֹאנֶךָ וּבְלִי־
 נֶדְרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדֹר וְגִדְבַתֶּיךָ וְתִרְוַמַת יָדֶיךָ:
 (יח) כִּי אִם־לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ בַּמָּקוֹם
 אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אַתָּה וּבִנְךָ
 וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר בִּשְׂעָרֶיךָ
 וְשִׂמַחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מִשְׁלַח יָדֶיךָ:
 (יט) הַשְּׂמֹר לְךָ פֶּן־תִּעְזֹב אֶת־הַלְוִי כָּל־יְמֵיךָ

DEUTERONOMIO XII

ovunque, e mangiavansi senza riguardi di purità; non così
 gli animali domestici, v. Levit. XVII]. (16) Però il sangue
 non mangerete: sulla terra lo verserai come l'acqua. (17) Non
 potrai mangiare nelle tue città le decime del tuo grano, del
 tuo mosto e del tuo olio, e i primogeniti del tuo grosso e
 minuto bestiame, nè alcuno dei voti che farai, nè le tue obla-
 zioni, e gli altri tuoi tributi. (18) Ma li mangerai davanti al
 Signore, Iddio tuo, nel luogo ch'è il Signore, Iddio tuo, sce-
 glierà; tu (dico), e tuo figlio e tua figlia, ed il tuo servo e
 la tua serya, ed il Levita, ch'è nelle tue città; e gioirai in-
 nanzi al Signore, Iddio tuo, di tutte le tue fatiche. (19) Bada
 bene, sinchè tu duri sulla tua terra, che tu non abbandoni il

וְשִׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אַתֶּם וּבְנֵיכֶם
 וּבְנֹתֵיכֶם וְעַבְדֵיכֶם וְאִמָּהֲתֵיכֶם וְהַלְוִי אֲשֶׁר
 בִּשְׂעָרֵיכֶם כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה אַתְּכֶם:
 (יח) הַשְּׂמֹר לְךָ פֶּן־תִּעְלֶה עֲלֵיךָ בְּכָל־מָקוֹם
 אֲשֶׁר תִּרְאֶה: (יח) כִּי אִם־בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר
 יְהוָה בְּאַחַד שְׂבָטֶיךָ שֶׁם תִּעְלֶה עֲלֵיךָ וְשָׂם
 תַּעֲשֶׂה כָּל אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה: (טז) רַק בְּכָל־
 אֹת נִפְשֶׁךָ תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ בִשָּׂר כְּבֹרֶכֶת
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ בְּכָל־שְׂעָרֶיךָ

DEUTERONOMIO XII

al Signore. (12) E gioirete davanti al Signore, Iddio vo-
 stro, voi e i figli vostri e le figlie vostre, e i vostri servi
 e le vostre serve, ed il Levita ch'è nelle vostre città, poi-
 chè non ha porzione e retaggio con voi. (13) Bada bene,
 che tu non faccia i tuoi olocausti in ogni luogo che ti sem-
 brasse opportuno. (14) Ma nel solo luogo ch'è il Signore sce-
 glierà, in una delle tue tribù, ivi immolerai i tuoi olocausti,
 ed ivi farai tutto ciò ch'io ti comando. (15) Però ad ogni tua
 voglia potrai in qualunque tua città scannare e mangiar carne,
 secondo la benedizione che t'avrà data il Signore, Iddio tuo.
 L'impuro, egualmente che il puro, potrà mangiarla [la carne],
 come (mangiasi) il capriolo ed il cervio [dei quali non è per-
 messo far sacrifici, e quindi anche nel deserto scannavasi

לפני ה'. (יג) אשר תראה: כמו כי ראיתי צצבו לי מלך, וכן ואתם תקחו, ומה

Levita. (20) Quando il Signore, Iddio tuo, avrà ampliato il tuo territorio, come ti promise, e tu dica: « Vorrei mangiar carne » l'animo tuo desiderando mangiar carne; potrai ad ogni tua voglia mangiar carne. (21) Quando (cioè) il luogo, ch' il Signore, Iddio tuo, avrà scelto per collocarvi il suo nome [il suo culto], sarà da te lontano; potrai scannare del grosso e minuto bestiame, ch' il Signore t' avrà dato, come ti comandai, e ne mangerai nelle tue città, o ad ogni tua voglia. (22) [Anzi potrai mangiar la carne senza i riguardi di purità], ma come mangiasi il capriolo, ed il cervo, così la mangerai: l'impuro ed il puro potranno egualmente mangiarne. (23) Però fortemente astienti dal mangiare il sangue, poichè il sangue è la vita, e non devi mangiare la vita colla carne. (24) Non devi mangiarlo: sulla terra devi versarlo, come l'acqua. (25) Non mangiarlo; e così, facendo tu ciò che piace al Signore, sarai felice, e (lo saranno) i figli tuoi dopo di te. (26) Però gli animali consacrati, che avrai [per esempio le decime], e i voti tuoi, li prenderai teco, e andrai al luogo ch' il Signore avrà scelto. (27) E farai [cioè arderai] i tuoi olocausti, tanto la carne ch' il sangue, sopra l'altare del Signore, Iddio tuo; e degli altri tuoi sacrifici il sangue si verserà sull'altare del

ראוי, ובארמיו יזי ענינם מה שהוא נבחר וטוב. (כ) כנר אומר למעלה (פסוק ט"ו) שאחר שיעברו את הירדן יאכלו חולין בכל מקום שירצו, וכאן חזר וכפל הענין כדי לחזק את לבם שהאל עמיד להרקיב את גבולם ולתת להם נקלה לא לבד כשיעור הסכרתי, אלא די והותר, והוא אומר להם: הנה אין לכם לדאוג ולומר כשיהיה גבולנו רחב לא יהיה אפשר לנו ללכת לשקוט כל צהמה צירוטלם, כי אומנם כשירקיב ה' את גבולך בכל אות כפאך תאכל נצר וכו' וכו'. (כא) כאשר צויתוך: לדעתי מוסב לאסור הדם האמור למעלה פסוק וי". (כג) רק חזק לבלתי אכל הדם: אחר שלא היו לריבים לזרוק הדם על המזבח, היה קרוב שיאמרו לשתות או לאכלו, על כן סוף כאן איסור אכילתו. והנה אמרו צעעם איסורו כי הוא הנפש ברתה שולמד כי עיקר איסורו הוא שלא ישחטו צעודו קם וכוסף וזן הדין, כי זה מועט אכזריות גדולה, ועדיין יש עמים השומים בתאווה דם אוניעהם; ולהסיף הרקקה לא

על-אדמתך: ס (כ) כי-ירחיב יהוה אלהיך את-גבולך באשר דבר-לך ואמרת אכלה בשר כיתאוה נפשך לאכל בשר בכל-אות נפשך תאכל בשר: (כא) כי-ירחק ממך המקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשום שמו שם וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן יהוה לך כאשר צויתך ואכלת בשעריך בכל אות נפשך: (כב) אך כאשר יאכל את-הצבי ואת האיל בן האכלנו הטמא והטהור יחדו יאכלנו: (כג) רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש ולא-תאכל הנפש עם-הבשר: (כד) לא תאכלנו על-הארץ תשפכנו כמים: (כה) לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחריך כיתעשה הישר בעיני יהוה: (כו) רק קדשך אשר-יהיו לך ונדריך תשא ובאת אל-המקום אשר-יבחר יהוה: (כז) ועשית על-תיך הבשר והדם על-מזבח יהוה אלהיך ודם-זבחיך ישפך על-מזבח יהוה

אָנִי: (א) לֹא־תַעֲשֶׂה כִּן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָל־
תּוֹעֵבֹת יְהוָה אֲשֶׁר שָׁנֵא עָשׂוּ לְאֱלֹהֵיהֶם
כִּי גַם אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם יִשְׂרְפוּ בְּאֵשׁ
לְאֱלֹהֵיהֶם:

יג

אֵת כָּל־הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצִוֶּה אֶתְכֶם
אֲתוּ תִשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת לְאִתְסָף עָלַי וְלֹא
תִגְרַע מִמֶּנּוּ: פ (ב) כִּי־יָקוּם בְּקִרְבְּךָ נָבִיא
אוֹ חֹלֵם חֲלוֹם וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת אוֹ מוֹפֵת:

DEUTERONOMIO XII-XIII

i loro dèi, per fare così anch'io [nel culto del Signore].
(31) Non devi fare le stesse cose (in onore) al Signore, Iddio tuo; poichè ogni cosa ch'il Signore abborre ed odia hanno praticato (in onore) ai loro dèi; mentre persino i proprj figli e le proprie figlie abbruciavano ai loro dèi. (32) Tutte le cose ch'io vi comando, quelle badate d' eseguire: non devi farvi alcuna sopraggiunta, nè alcuna diminuzione.

XIII

(1) Quand' uno fra di te si alzasse (a fare il) profeta, o (il) sognatore, e t'annunziasse un segno, o un miracolo, (2) Il qual

(א) את כל הדבר וכי לא תוסף עליו: בעשותך מזה לכבוד ה' אל מוסף דבר מדעתך במשך שיהיה לרצון לפני האל, כי לא כמתעורר ומתעורר כיון לא המירה המורה על גבי מוצק רק שור וכשנ וגו' ודור ודכה, ואם מוסף להחיר גם הנבי

אֱלֹהֶיךָ וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכַל: (ב) שְׁמַר וְשִׁמְעַתָּה
אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצִוֶּךָ
לְמַעַן יֵיטֵב לְךָ וּלְבְנֶיךָ אַחֲרֶיךָ עַד־עוֹלָם כִּי
תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ס
שְׁלִישִׁי (ט) כִּי־יִכְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר אַתָּה בָּא־שָׂמָה לְרִשְׁתָּהּ אוֹתָם מִפְּנֵיךָ
וִירִשְׁתָּ אֹתָם וְיִשְׁבְּתָה בְּאַרְצָם: (ל) הַשְׁמַר לְךָ
פֶּן־תִּנְקַשׁ אַחֲרֵיהֶם אַחֲרֵי הַשְׁמַדָּם מִפְּנֵיךָ
וּפְן־תִּדְרֹשׁ לְאֱלֹהֵיהֶם לֵאמֹר אֵיכָּה יַעֲבְדוּ
הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת־אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה־כֵּן גַּם־

DEUTERONOMIO XII

Signore, Iddio tuo, e la carne mangerai. (28) Bada di ubbidire a tutte queste cose ch'io ti comando; e così, facendo ciò ch'è buono e retto agli occhi del Signore, Iddio tuo, sarai felice, e (lo saranno) i figli tuoi dopo di te, perpetuamente. (29) Quand'il Signore, Iddio tuo, avrà sterminate d'innanzi a te le nazioni, dove tu sei per andare, per conquistarle, e le avrai conquistate, e ti sarai stabilito nella terra loro; (30) Bada bene che tu non inciampi dietro di esse, dopo che saranno scomparse d'innanzi a te; e che tu non faccia indagini intorno ai loro dèi, con dire: (Voglio sapere) come queste nazioni servivano

אמר לא תשמה אותם, רק לא תאכלנו, אפילו לאמר שנקרא. (ל) הסכין בדברי ר"ק מתקש כמו תוקש, וכן ויקשו ונקשי כפשי, וכן ולמה אתה מתקש בנפשי להויתני (ש"א כ"ק ט'), וגם מוקש הוא לי בקישה ותענה. ואעשה כן גם אני: לאזנים.

segno, o miracolo, si verificasse; e (ii) dicesse: Seguiamo altri dèi — a te sconosciuti — e prestiam loro culto: (3) Non dare ascolto alle parole di quel profeta, o di quel sognatore; perciocchè il Signore, Iddio vostro, vuole sperimentarvi, per conoscere, se amate il Signore, Iddio vostro, con tutt' il cuore e con tutta l' anima. (4) (Ma) seguite il Signore, Iddio vostro; lui temete, i precetti suoi osservate, a lui ubbidite, a lui prestate culto, ed a lui siate attaccati. (5) E quel profeta, o sognatore, facciasi morire; poichè ha pronunziato una falsità contro il Signore, Iddio vostro, che v' ha tratti dalla terra d' Egitto, e che t' ha riscattato da quella (ch' era per te) casa di schiavi; per trarti fuori della via, ch' il Signore, Iddio tuo, ti comandò di tenere. Così sgombrerai di mezzo a te il male [il misfatto, e le funeste sue conseguenze]. (6) Quando (taluno, foss' egli) un tuo fratello, figlio di tua madre, o un figlio tuo, o una figlia tua, o la donna del tuo seno, o l' amico tuo, altro tu stesso, ti seducesse segretamente, con dire: « Andiamo, e prestiam culto ad altri dèi » sconosciuti a te ed ai padri tuoi; (7) (Qualunque, cioè, sia) degli dèi dei popoli d' intorno a voi, vicini o lontani, (compresi i popoli tutti, esistenti) dall' una all' altra estremità della terra:

והאילו אולי ינאו אחרים ויתירו גם האדם. (ג) לאמר: חזר למעלה, כי יקום בקרבך כבוא לאור. ובא האות וגו': אות הוא בהגדת העמידות, שידיעתן ראה על כבואתו, ומופת מועשה נכסים. אשר לא ידעתם: הם דברי משה, והטעם אשר לא נכסית בהם כח אלהי, לא שהם חדשים שלא ידעתם ולא שמעת שמעם. (ד) כי מנסה ה' אלהיכם אתכם: לא שה' יעשה אות ומופת לקיים השקר, אבל הוא מנסה אתכם על ידי שהנטי לכבוא השקר שילך בזבועי. והנה גלוי וידוע לפני המקום שלא יתכן לשום אדם לעשות אותות ומופתים אוממים בזולת שליחותו יתברך, אבל גלוי וידוע לפניו גם כן כי יתכן לרשעים להחטות את העם בדברים מזוייפים, לכך הקדים לתקן המעוות שזכר להמשך מהם. (ו) סרה: דבר שאינו (רש"י בתהלים ל"א י"ט), ועיין פירושו לחזון ישעיהו בסוף ה'. ובערת הרע מקרבך: המעשה הרע והעונש הכרוך בעקבו, עיין למטה י"ט י"ט. (ז) כי יסיתך ארזך וגו': לא רבקה' המורה לסוכר שיהיה האז מביט את. בנז, ואולי אם האז מביט את בנו הבן מוזהר שלא כשמוע.

(א) ובא האות והמופת אשר דבר אליך
לאמר נלכה אחר אלהים אחרים אשר
לא ידעתם ונעבדם: (ב) לא תשמע אל דברי
הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא כי
מנפה יהוה אלהיכם אתכם לדעת הישכם
אחבים את יהוה אלהיכם בכל לבבכם
ובכל נפשכם: (ג) אחרי יהוה אלהיכם תלכו
ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקלו
תשמעו ואתו תעבדו וכו תדבקו: (ד) והנביא
ההוא או חלם החלום ההוא יומת כי דבר-
סרה עליהוה אלהיכם המוציא אתכם
מארץ מצרים והפך מבית עבדים להקיותך
מן הדרך אשר צוה יהוה אלהיך ללכת
בה ובערת הרע מקרבך: (ה) כי יסיתך
אחיק בן אמך או בנך או בתך או אשת
חיקך או רעה אשר כנפשה בסתר לאמר
נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא

(8) Non devi acconsentire a lui, nè dargli ascolto, nè usare seco lui misericordia e clemenza, nè celarlo. (9) Ma devi ucciderlo: tu stesso sarai il primo a muover la mano contro di lui per farlo morire, e poscia tutt' il popolo (farà lo stesso). (10) Lo lapiderai, e morrà; imperciocchè ha tentato di farti traviare (ed allontanarti) dal Signore, Iddio tuo, che ti trasse dalla terra d' Egitto, da quella (ch' era per voi) casa di schiavi. (11) E tutto Israel, ciò udendo, temeranno, nè più commetteranno in mezzo a te azione sì rea. (12) Quando in una qualunque delle tue città, ch' il Signore, Iddio tuo, è per darti per abitarvi, tu sentissi dire, (13) Che alcuni scellerati sono venuti fuori di mezzo a te, ed hanno fatto traviare i loro concittadini, con dire: « Andiamo e prestiam culto ad altri dèi » a voi sconosciuti; (14) Tu ricercherai ed esaminerai, ed interrogherai ben bene; e trovando la cosa vera e certa, (che cioè) fu commessa tale abominazione fra di te; (15) Percoterai gli abitanti di quella città a filo di spada. La renderai Hhèrem, (ucciderai) cioè tutti quelli che vi sono dentro, compreso il suo bestiame, a fil di spada; (16) E tutta la sua roba radunerai in mezzo alla sua piazza, ed abbrucerai la città e tutta la sua roba, (qual) olocausto al Signore, Iddio tuo, e resterà un perpetuo mucchio (di ruine), non dev' essere più rie-

צקולו, אבל מושם כבוד את אציק יש לו לכבודת עליו ולא ילשיכוהו לבית דין. (י) כשאמר ויד כל העם לומר שאין מויתתו מסורה ליקוד, אלא על פי השופטים, וכיון שיבא הדבר לפני השופטים ידוע כי עד אחד לא יענה בנפש למות, אם כן בהכרח תריך שיהיו אם עדים, כד"ל. (יב) בליעל: כדעת ראו' גי'ו, כמו בלי יועיל, שאין בו דבר טוב, ואין להשיב כי בליעל איכנו בלבד לא מועיל, אבל מויק ג"כ, כי חונס כן דרך לה"ק לומר לא חכם לא על מי שאין בו חכמה, אבל על מי שהוא כסיל (עם ככל ולא חכם), וכן יתלב על דרך לא טוב. (יג) מאומה: הנובאר נשמע וכתב שהוא בסיון הנקבה, ולא ראה שהוא מלעיל כמו לילה שהוא לי זכר. גם ויה שכתב כדרך כל דבר שלא כודע מוכו, איכנו כבון, כי בשמות התאר אומרים קטנה או גדולה על כל דבר שיהיה בלי הבחנה על המין, אבל מאומה איכנו אם התאר והאומה כי קטנה או גדולה והבניהם בלו בלשון נקבה והכונה בהם נקבה, ומאומה מורכב עין ויה או ויה.

יִדְעַת אֶתָּה וְאֶבְתִּירָה: (ח) מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיכֶם הַקְּרִבִים אֵלֶיךָ אוּ הַרְחֵקִים מִמֶּךָ מִקְּצֵה הָאָרֶץ וְעַד־קְצֵה הָאָרֶץ: (ט) לֹא־תֵאבְּהָ לֹא וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו וְלֹא־תִחֹס עֵינֶךָ עָלָיו וְלֹא־תִחְמַל וְלֹא־תִבְסֶה עָלָיו: (י) כִּי הֲרֹג תִּהְרֹגֵנוּ יָדְךָ תִּהְיֶה־בּוּ בְרֵאשׁוֹנָה לְהַמִּיתוּ וְיָד כָּל־הָעָם בְּאַחֲרָנָה: (יא) וְסִקְלֹתוֹ בְּאֲבָנִים וּמַת כִּי בִקֵּשׁ לְהַדְּיִתְךָ מֵעַל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים: (יב) וְכָל־יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיִרְאוּן וְלֹא־יוֹסְפוּ לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הַרַע הַזֶּה בְּקִרְבְּךָ: (יג) כִּי־תִשְׁמַע בְּאַחַת עָרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לְשֶׁבֶת שֵׁם לֵאמֹר: (יד) יֵצְאוּ אַנְשִׁים בְּנֵי־בְלִיעַל מִקְּרִבְךָ וַיְדִיחוּ אֶת־יִשְׁבֵי עִירָם לֵאמֹר נִלְכָּה וְנַעֲבֹדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתֶּם: (טו) וְדַרְשַׁת וְחִקְרַת וְשִׁאלַת הֵיטֵב וְהִנֵּה אִמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נַעֲשֵׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבְּךָ: (טז) הִבֵּה תִבָּה אֶת־יִשְׁבֵי הָעִיר

יד

(א) בניִים אַתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגַדְּדוּ וְלֹא תִשְׂמְכוּ קַרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לְמַתּוֹ: (ב) כִּי עִם קְדוֹשׁ אַתֶּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָחַר יְהוָה לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ: (ג) לֹא תֹאכַל כָּל־תּוֹעֵבָה: (ד) זֹאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ שׁוֹר שֶׁהַכְּשָׁבִים

DEUTERONOMIO XIV

XIV

(1) Figliuoli voi siete del Signore, Iddio vostro: non dovette farvi dei tagli, nè pelarvi tra gli occhi, per alcun morto. (2) Poichè tu sei un popolo sacro al Signore, Iddio tuo; e fosti eletto dal Signore ad essere quello che, fra tutt' i popoli esistenti sulla faccia della terra, fosse il suo tesoro. (3) Non

(א) בניִים אַתֶּם: לפי שאתם בניו של מקום, ואתם ראויים להיות כאים ולא גדודים ועוקרקים (רש"י), כלומר אתם לגיון של מלך וראוי שיתראה זכס הוד וסדר, והקרה והגדיה מוגנים ונבזים גופו של אדם, וקור ואמר כי עם קדוש אתה וגו' הכל על הקרה; ואח"כ ספק לזה לא תאכל כל תועבה, כי גם אכילת השקלים היא גנאי לאוכל, וגם שם חתם כי עם קדוש אתה לה' אלהיך (א) אלול תר"ה) לא תתגודדו: וישן גדוד שענינו חס, תלמיה רוח נקת גדויה, והנה לשון התגודדו far solehi, incisioni nella carne. (ד) שור שה כשבים ושה עוים: ראיתי

ההוא לפי־הרב החלום אתה ואת־כל־אֲשֶׁר־בָּה ואת־בהמתה לפי־הרב: (טז) ואת־כל־שְׁלָלָה תִקְבֹּץ אֶל־תּוֹךְ רַחֲבָה וְשֹׂרֶפֶת בְּאֵשׁ אֶת־הָעִיר וְאֶת־כָּל־שְׁלָלָהּ כָּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִיְתָה תֵל עוֹלָם לֹא תִבְנֶה עוֹד: (יז) וְלֹא־יִדְבַק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן־הַחֲרָם לְמַעַן יָשׁוּב יְהוָה מִחֲרוֹן אַפּוֹ וְנִתְּנָלְךָ רַחֲמִים וְרַחֲמֶךָ וְהִרְבֵּךְ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתָּיךָ: (יח) כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׂמּוֹל אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הִיָּשֵׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ט רביע

DEUTERONOMIO XIII

dificata. (17) E nulla del Hhèrem ti s'attacchi alle mani; affinché il Signore si calmi dell' acceso suo sdegno, e ti conceda (la sua) misericordia, e ti tratti benignamente, e ti renda numeroso, come giurò ai padri tuoi. (18) (Locchè avverrà) quando tu ubbidirai al Signore, Iddio tuo, osservando tutt' i suoi precetti ch'io ti comando oggi; facendo (in somma) ciò ch'è retto agli occhi del Signore Iddio tuo.

הֵם לָכֶם: (ח) וְאֶת־הַחֲזִיר כִּי־מִפְּרִים פָּרֹסָה
 הוּא וְלֹא גֵרָה טָמֵא הוּא לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא
 תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ: ס (ט) אֶת־זֶה
 תֹאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בְּמַיִם כֹּל אֲשֶׁר־לוֹ סִנְפִיר
 וְקִשְׁקֶשֶׁת תֹאכְלוּ: (י) וְכֹל אֲשֶׁר אֵין־לוֹ סִנְפִיר
 וְקִשְׁקֶשֶׁת לֹא תֹאכְלוּ טָמֵא הוּא לָכֶם: ס
 כָּל־צִפּוֹר טָהוֹר תֹאכְלוּ: (יא) וְזֶה אֲשֶׁר לֹא־
 תֹאכְלוּ מֵהֶם הַנֶּשֶׁר וְהַפֶּרֶס וְהָעֹזְנִיָּה: (יב)
 וְהִרְאָה וְאֶת־הָאִיָּה וְהַדִּיָּה לְמִינָהּ: (יג) וְאֵת
 כָּל־עֹרֵב לְמִינוֹ: (יד) וְאֵת בַּת הַיַּעֲנָה וְאֶת־
 הַתְּחִמָּס וְאֶת־הַשְּׁחָף וְאֶת־הַנֶּץ לְמִינָהּ:

DEUTERONOMIO XIV

L'unglia fessa, impuri sono per voi. (8) Ed il porco, poichè ha l'unglia fessa, ma non rumina, impuro è per voi. Della loro carne non mangerete, ed il loro cadavere non toccherete, [volendo dopo mangiare cosa sacra, o entrare nel Tempio]. (9) Questi (animali) potrete mangiare fra tutti quelli che sono nell'acqua: tutti quelli che hanno pinne o squamme mangerete. (10) E qualunque non ha pinne o squamme non mangerete, impuro è per voi. (11) Ogni uccello puro potrete mangiare. (12) E questi non ne mangerete [cioè questi sono gli uccelli impuri]: l'aquila, l'aquila marina, e l'aquila nera. (13) E la Raà, e lo smeriglio, ed il nibbio, di qualunque specie. (14) Ed il corvo di qualunque specie. (15) E lo struzzo,

וְשֵׁה עֵזִים: (ה) אֵיל וְצִבִי וַיְחָמֹר וְאֶקֹּו וְדִישָׁן
 וְתָאוּ וְזִמְרִי: (ו) וְכֹל־בְּהֵמָה מִפְּרֹסֹת פְּרֹסָה
 וְשִׁסְעַת שִׁסְעֵי שְׁתֵּי פְּרֹסוֹת מֵעֶלְת גֵּרָה בְּבֵהֶמָה
 אֶתָּה תֹאכְלוּ: (ז) אֲךְ אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ
 מִמֵּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמִּפְּרִיֵי הַפְּרֹסָה הַשְּׁסוּעָה
 אֶת־הַגְּמֹל וְאֶת־הָאֲרֻנָּכֶת וְאֶת־הַשָּׁפָן כִּי־
 מֵעֶלְה גֵּרָה הֵמָּה וּפְרֹסָה לֹא הִפְּרִיסוּ טָמֵאִים

DEUTERONOMIO XIV

devi mangiare alcun oggetto abbominevole. (4) Queste sono le bestie [quadrupedi] che potrete mangiare: l'animale bovino, il pecorino, ed il caprino, (5) Il cervio, il capriolo, il daino, lo stambecco, il Disciòn, il bufalo, e lo Zèmer [la giraffa?] (6) E qualunque altro animale tra i quadrupedi, fornito d'unglia, con una spaccatura che ne forma due unghie, ed è ruminante, quello potrete mangiare. (7) Questi però non mangerete tra i ruminanti ed i bisulchi: il cammello, e la lepre ed il coniglio, poichè sono ruminanti, ma non hanno

לכרש כאלן השמות החלה והאומותים אליהם. בקר הוא שם המיין. שור מורה אש אחד ממיין הבקר, זכר או נקבה, והוא כחלק לעגל ועגלה כשהם קטנים, ופר ופרה כשהם גדולים. כאלן הוא שם כולל שני מינים, מין הכשבים ומין העזים. מין אחד מן הלאן נקרא שם, בין מן הכשבים, בין מן העזים, בין זכר בין נקבה. מין הכשבים נקרא כבש וכבשה כשהם קטנים, ואיל ורחל כשהם גדולים (רחלים מוחתים ואילים עשירים, בראשית ל"ב ע"ו) וכשב וכשבה בין גדולים בין קטנים (לפיכך אומרים תמיד כבשים בני שנה, ולא גם פעם אחת כבשים בני שנה); מין העזים, נקרא גדי וגדיה כשהם קטנים, מש ועז כשהם גדולים (עזים מוחתים ומישים עשירים, שם), ושעיר

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשֵׁבֶן שְׁמוֹ
שֵׁם מַעֲשֵׂר דְגָנְךָ תִירֹשְׁךָ וַיִּצְהָרְךָ וּבְכֹרֹת
בְּקָרְךָ וּצְאֹנְךָ לְמַעַן תִּלְמַד לִירְאָה אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ כָּל־הַיָּמִים: (כד) וְכִי־יִרְבֶּה מִמֶּךָ הַדֶּרֶךְ
כִּי לֹא תוּכַל שְׂאתוֹ כִּי־יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שֵׁם
כִּי יְבָרְכֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: (כה) וְנָתַתָּה בַּכֶּסֶף
וּצְרַת הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהִלַּכְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: (כו) וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף
בְּכָל אֲשֶׁר־תֵּאֵוֶה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיִן

DEUTERONOMIO XIV

tuo, (cioè) nel luogo ch'egli avrà scelto per fissarvi la sede del suo nome [del suo culto], la decima del tuo grano, del tuo mosto e del tuo olio, ed i primogeniti del tuo grosso e minuto bestiame; affinchè tu impari a temere costantemente il Signore, Iddio tuo. (24) E se il viaggio ti riuscirà troppo lungo per poterla portare [la decima]; essendo da te lontano il luogo, ch' il Signore, Iddio tuo, avrà eletto per collocarvi il suo nome [il suo culto], avendoti benedetto il Signore, Iddio tuo [cioè avendo egli ampliato il tuo territorio]; (25) La ridurrai in danaro, il qual danaro prenderai toco, e ti reche-
www. www.italianbiblia.com
rai al luogo, ch' il Signore, Iddio tuo, avrà eletto. (26) Ed impiegherai quel denaro in ogni cosa, di cui avrai desiderio, in bestiame grosso e minuto, in vino ed altri liquori, ed in

וזה שיוכל ויזמזק בשדה. (כח) וצרת: כן דרך הלשון לומר על כשיאחז הכסף, על שם נזרו

אֶת־הַכּוֹס וְאֶת־הַיַּנְשׁוּף וְהַתְּנַשְׂמָת: (מז)
וְהַקָּאֵרַת וְאֶת־הַרְחֵמָה וְאֶת־הַשְּׁלֶךְ: (יז)
וְהַחֲסִידָה וְהַאֲנָפָה לְמִינָהּ וְהַדּוּכִיפַת
וְהַעֲטִילָה: (יט) וְכָל־שֵׂרֵץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם
לֹא יֵאָכְלוּ: (כ) כָּל־עוֹף טְהוֹר תֹּאכְלוּ: (כא) לֹא־
תֹאכְלוּ כָּל־נְבִלָה לְגַר אֲשֶׁר־בְּשַׁעְרֵיךָ תִתְּנֶנָּה
וְאָכְלָהּ אֹו מָכַר לְנַבְלֵי כִי עִם קְדוֹשׁ אָתָּה
לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תִבְשַׁל גְּדֵי בַחֲלָב אִמּוֹ: פ
חמישי (כב) עֵשֶׂר תַּעֲשֶׂר אֶת כָּל־תְּבוּאֹת זְרַעְךָ
הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שְׁנָה שְׁנָה: (כג) וְאָכְלָתָּ לִפְנֵי

DEUTERONOMIO XIV

ed il falcone, ed il gabbiano, e lo sparviero di qualunque specie. (16) Il pellicano, ed il gufo, ed il cigno. (17) Ed il cuculo, e l'avoltojo, ed il mergo. (18) E la cicogna, ed il pappagallo di qualunque specie, e l'ùpupa, ed il pipistrello. (19) Ed ogni brulicante, volatile impuro è per voi, non devono mangiarsi. (20) Ogni volatile puro potrete mangiare. (21) Non dovete mangiare alcun animale morto da sè: lo donerai al forestiere vivente nelle tue città, o lo venderai a qualche straniero; perocchè tu sei un popolo sacro al Signore, Iddio tuo. Non cucinerai capretto nel latte di sua madre. (22) Leverai la decima di tutta la rendita della tua seminazione, (di quello cioè) che (ti) crescerà in campagna, d'anno in anno. (23) E mangerai davanti al Signore, Iddio

ושעירה בין גדולים בין קטנים. והמור: מור בערבי חלוט. (כב) היוצא חשדתי:

tutto ciò che l'animo tuo ti chiederà, e mangerai là, innanzi al Signore, Iddio tuo, e gioirai colla tua famiglia. (27) Come pure non abbandonerai il Levita, ch'è nelle tue città; poichè non ha porzione e retaggio con te. (28) In capo a tre anni [cioè ogni terz'anno] darai fuori [alienarai] tutta la decima della tua raccolta, (e ciò) entro l'anno medesimo, lasciandola nelle tue città [senza portarla e mangiarla nella città del Tempio]. (29) E verrà il Levita, poichè non ha porzione e retaggio con te, come pure il forestiere e l'orfano e la vedova, viventi nelle tue città, e mangeranno e si sazieranno: e così ti benedirà il Signore, Iddio tuo, in ogni lavoro, a cui porrai mano.

XV

(1) In capo a sett'anni farai remissione. (2) E tale sarà la remissione: ogni creditore lascerà di esigere quanto avrà ad avere dal suo prossimo; non astringerà a pagamento il suo prossimo ed il suo fratello, poichè fu promulgata remis-

צירושלים, מזהו לבערו בכל שנה שלישית ולתמו ללוי ולעני. המתינה לו תורה עד ג' שנים שיאכלהו הוא עמו צירושלים, וזה שכשאר בשנה השלישית ילמדך לבערו ולא ימתין עוד. זה טעם סמיכות והלוי אשר בשעריך לא תעזובו, כי אע"פ שזוהו לאכול מעשר שני צירושלים, מכל מקום אין רע שישאיר מוכו להאכיל ללוי שבעירו עם שאר העניים. ועיין וזה שכתבתי על כי תכלה לעשר (למטה כ"ו י"ג).

(ב) שמוט כל בעל משה ידו: הכון כפיר"ש, כל צעל משה (אשר ישו ברעהו משאת מואוזה) ישומוט ידו. שמוט ידו, כמו תשמוט ידך, תניח מלגבות. ולפי זה כך היה ראוי להטעום: שמוט כל צעל משה ידו. אך בדורות האחרונים אמרו (בפניהו י' ל"ג) מושא כל יד, ובעלי הכקוד והטעמים עשו גם כן משה סווד לולת ידו, כמו מושא כל יד. וכ"ל שמוט זה מופני וולת שמוט שהוא צבנין הקל, כי שרש שמוט ענינו עזיבת הדבר (תשוטתה וכטשתה, ויאמר שמוטה ושמוטה), ולפי זה לא יתכן לוור שמוט ידו, כי לא יוכל אדם לעזוב ידו, כי היא עבס מעלמיו ובשר מנשרה, אבל יאמר תשמוט ידך בהסעיל, והכוונה: תלו לידך שתעזוב את הקוב ולא תאחז תחזיק בו ועם כל זה כ"ל שהיו אומרים שאלם שמוט ידו כשהוא משפיל אותה וורסה אותה, שלא תעשה

www.ancientbooks.com

ובשכר ובכל אשר תשאלך נפשך ואכלת נשם לפני יהוה אלהיך ושמחת אתה וביתך: (כו) והלוי אשר בשעריך לא תעזבנו כי אין לו חלק ונחלה עמך: ס (כח) מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההוא והנחת בשעריך: (כט) ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו למען יברכך יהוה אלהיך בכל מעשה ידך אשר תעשה: ס ששי

טו

(א) מקץ שבע-שנים תעשה שמטה: (ב) וזה דבר השמטה שמוט כל-בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגוש את-רעהו ואת-

הכסף (משלי ז' כ'). (כח) מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה הרביע: בשנה ההוא אינו חוזר אל תבואתך אלא אל מקצה ג' שנים (וכן דעת צעל הטעמים), כלומר מקצה ג' שנים בשנה ההוא צעלמה תוציא את כל מעשר תבואתך והנחת בשעריך; ולפי הפשט הוא הכשאר מועשר שני שלא הסמיק לאכלו

sione ad onore del Signore. (3) Dallo straniero esigerai il pagamento, e ciò che avrai ad avere dal tuo fratello lascerai di esigere. (4) Però non vi saranno fra di te bisognosi; poichè il Signore ti benedirà nel paese ch' il Signore, Iddio tuo, è per darti in retaggio da possedere; (5) Sempre che tu ubbidisca al Signore, Iddio tuo, esattamente eseguendo tutti questi precetti, ch' io ti comando oggi. (6) Quando (cioè) il Signore, Iddio tuo, t' avrà benedetto come ti promise, presterai a molte nazioni, e tu non prenderai a prestito, e dominerai sopra molte nazioni, e non sarai da quelle dominato. (7) Quando poi vi sia fra di te un bisognoso, alcuno (cioè) dei tuoi fratelli, in una delle tue città, nel tuo paese, ch' il Signore, Iddio tuo, è per darti; non devi indurare il tuo cuore, nè stringere la tua mano, verso il tuo fratello bisognoso. (8) Ma gli aprirai la tua mano, e gli darai a prestito

מלת אפס על הדרך הזה, לא תלוה לאחריים רק כאלו יהיה בך אביון, אלא שם המשיכו הענין עד הקנה האחרון, ואמרו כמו שבני עמנו קדומים לשאר עמים, כך שלנו קודם לשל בני עמנו, וכמו שאמרו במקום אחר ענין וענין עירך ענין קודמין, ענין עירך וענין עיר אחרת ענין עירך קודמין. (1) רש"י והיכן דבר עיין למטה ב"ק ג'. (2) ולא תקפץ את ירך: בזהו גר בתבתי כי בדפוסו לכבודו קוסטנטנופול ואביראז מתורגם לא תקמוט ית ירך, ולשון זה נמצא בארמית להוראת הסגירה (עיין בערך), ולשון ראשון (שהוא לא תקפץ), הנמצא ברוב הספרים) לא ידעתי הימלא להוראה זאת בארמית, כי קבינה בתלמוד אינה אלא מענין מקפץ על הגזעות, והמכס רמ"ל כ"י השיב (במעמר) כי לא זכרתי לשון המשנה בגיטין (כ"ט א') קרש רומן וכרמון, בן בתירא אומר קופץ ונקפץ, וענינו סגירת סתמים, ואינו מענין מקפץ על הגזעות, זה אינו כלום, כי אני אחרתי שלא ידעתי הימלא שרש קפץ בארמית להוראת הסגירה, והוא הביא ראיה מן המשנה, ומי יאמר שהמשנה היא בלשון ארמי? כי אע"פ שבאו בה מלות ארמיות, הנה עיקר לשונה עברי הוא, ומי יאמר כי כל תבנה הנמצאת במשנה היא ארמית? ועם כל זה איכתי מחליט שנוסחת לא תקפץ ית ירך היא משובשת, כי מלאמתי בלשון סורי שרש קפס בסמוך כוהג הרבה להוראת הסגירה והמלכות, ואיכתי רחוק שהיהודים היו אומרים קפץ בל"י על דרך ל"הק. והיינו רוצה להביא סיוב מתרגום ירושלמי (בראשית כ"ט י') קפלת ארעא קדמוסי, אך ב"ל כי כשאמרו בל"ה קפלת לו הארץ, הוא ודאי ענין מלכות, אבל כשאמרו קפלת ארעא קדמוסי, יתכן שהוא ענין דלות, שהארץ באה לפניו בקפילה ודלות. זה אני אומר ופסתי עולת קדמוסי

www.torah.org

אֲחִיו כִּי־קָרָא שְׂמִטָּה לַיהוָה: (ד) אֶת־הַנֶּכְרִי תִגְשׁ וְאֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ אֶת־אֲחִיךָ תִשְׁמַט יָרֵךְ: (ה) אַפְס כִּי לֹא יִהְיֶה־בְּךָ אֲבִיון כִּי־בֵרַךְ יִבְרַכְךָ יְהוָה בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ: (ו) רַק אִם־שָׁמוּעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמִּצְוֹת הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם: (ז) כִּי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבַּר לְךָ וְהֶעֱבַטָה גוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תַעֲבֹט וּמִשְׁלַת בְּגוֹיִם רַבִּים וּבְךָ לֹא יִמְשְׁלוּ: (ח) כִּי־יִהְיֶה בְּךָ אֲבִיון מֵאֶחָד אֲחֶיךָ בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ בְּאֶרֶץ־אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לֹא תֹאמַן אֶת־לִבְּךָ וְלֹא תִקְפֹץ אֶת־יָרֵךְ מֵאֲחִיךָ הָאֲבִיוֹן: (ט) כִּי־פָתַח תִּפְתַּח אֶת־יָרֵךְ לּוֹ וְהֶעֱבַט

מלאכתה, והרי הוא כאלו עוזב ידו, וכאלו אין לו עוד יד. (ד) אפס כי לא ידויה בך אביון: אחר שאמר את הכבדי תגוש, שאין השמיטה משמעת לכבדי, משע שמו כל אדם ילוה לכבדי וימנע מהלוות לישראל, על כן הוסיף ואמר שאין ראוי להלוות לכבדי אלא אם לא יהיה אביון בישראל, וכל זמן שיהיה אביון בישראל אהה מוכוה לתת לו שהשמיטה משמעת לו, כן פירש אדוני אבי ז"ל. ובתלמוד אמרו (מגינעא ל') אפס כי לא יהיה בך אביון שלך קודם לשל כל אדם, הרי שגם הם פירשו

בְּאַרְצֶךָ: ס (יב) כִּי־יִמְכַר לְךָ אֶחִיךָ הָעֶבְרִי
אוּ הָעֵבְרִיָּה וְעַבְדְּךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבִשְׁנֵי־
הַשְּׁבִיעִת תִּשְׁלַחֲנֹהּ חֲפָשִׁי מֵעִמָּךְ: (יג) וְכִי־
תִשְׁלַחֲנֹהּ חֲפָשִׁי מֵעִמָּךְ לֹא תִשְׁלַחֲנֹהּ רִיקָם:
(יד) הָעֲנִיֶק תַּעֲנִיק לוֹ מִצֵּאֲנֶךָ וּמִגְרָנֶךָ וּמִיִּקְבֶּךָ
אֲשֶׁר בִּרְכָךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִתֶּן־לוֹ: (טו) וְזָכַרְתָּ
כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיַּפְרֶךְ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה
הַיּוֹם: (טז) וְהָיָה כִּי־יֹאמַר אֵלֶיךָ לֹא אֵצֵא

DEUTERONOMIO XV

poveri fra voi]. (12) Quando ti si venda un tuo fratello ebreo, o una ebrea; ti servirà sei anni, e nell'anno settimo lo lascerai andar via da te libero. (13) E quando lo manderai via da te in libertà, nol manderai a mani vuote. (14) Ma gli farai un corredo: gli darai delle tue pecore, (e del prodotto) della tua aja e del tuo tino, di cui t'avrà benedetto il Signore, Iddio tuo. (15) E ti ricorderai che schiavo fosti nella terra d'Egitto, ed il Signore, Iddio tuo, ti liberò: perciò io ti comando oggi questa cosa. (16) Se poi (il servo) ti dirà: « Non

והסחורגיוון כתב קפלת ליה ארעא, ועס כל זה הניאו בענין דלוג. (יב) כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה: לפי הפשט במוכר עגמו הכתוב ונדבר, כי כן תחלת הוראת הכפעל אינה אלא כהוראת ההתפעל, ולפיכך אמר ועבדך שש שנים אף על האומה, ולא הזכיר ענין הייעוד ותאם לא יעדה או הפדה תנא חכם, כי הענין ההוא אינו אלא בקטנה שזכרה אביה, וכאן שמדבר בזכות עגמה אין ספק שאינה קטנה, והואיל וכבר הביאה סימוכין לא יתכן לה ללאת בהנאת סימוכין, והיא לריכה לעבוד

תַּעֲבִיטְנֹהּ דִּי מַחְסְרוֹ אֲשֶׁר יַחְסֵר לוֹ: (טז) הַשְּׁמַר לְךָ פֶּן־יְהִיָּה דָבָר עִס־לִבְּךָ בְּלִיעַל לֵאמֹר קָרְבָּה שְׁנַת־הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרַעַה עֵינֶךָ בְּאֶחִיךָ הָאֲבִיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וּקְרָא עֲלֶיךָ אֶל־יְהוָה וְהָיָה בְּךָ חֵטָא: (יז) נָתַן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא־יִרַע לְבַבְךָ בְּתַתֶּךָ לוֹ כִּי בְּגַלְלֵי הַדָּבָר הַזֶּה יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־מַעֲשֶׂיךָ וּבְכָל מַשְׁלַח יָדְךָ: (יח) כִּי לֹא־יַחְדַּל אֲבִיוֹן מִקְרַב הָאֶרֶץ עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶה לֵאמֹר פְּתַח תַּפְתַּח אֶת־יָדְךָ לְאֶחִיךָ לְעֵנֶיךָ וּלְאֲבִינֶךָ

DEUTERONOMIO XV

quanto occorre al bisogno in cui si trova. (9) Bada bene che non ti entri nel cuore un malvagio pensiero, cioè: S'avvicina l'anno settimo, l'anno della remissione — e tu divenga avaro verso il tuo fratello bisognoso, e non gli dia; nel qual caso egli si lagnerebbe contro di te al Signore, e tu incorreresti in peccato. (10) Ma dàgli, e non ti dolga il cuore nel dare a lui; poichè in premio di questa cosa il Signore, Iddio tuo, ti benedirà in ogni opera tua, ed in tutto ciò, a cui porrai mano. (11) Perocchè non suol mancare in un paese qualche bisognoso, perciò io ti comando, con dire: Apri la tua mano al tuo fratello povero e bisognoso, nel tuo paese [vale a dire: benchè se osserverete le mie leggi, non vi saranno

anno in anno, colla tua famiglia, innanzi al Signore, Iddio tuo, nel luogo (cioè) ch' il Signore avrà eletto. (21) Se però ha qualche difetto, (se è) zoppo o cieco, o ha qualsiasi altra brutta imperfezione; non lo sacrificherai al Signore, Iddio tuo. (22) Lo mangerai nelle tue città: (potrà mangiarne) l'impuro egualmente ch' il puro, come il capriolo e come il cervo. (23) Il sangue però non ne mangerai; lo verserai sulla terra, come l'acqua.

XVI

(1) Osserva [abbi a cuore] il mese della prima maturazione (dell'orzo), per fare il sacrificio pasquale al Signore, Iddio tuo; poichè nel mese della prima maturazione il Signore, Iddio tuo, ti fece di notte uscire dell'Egitto. (2) Scannerai il sacrificio pasquale al Signore, Iddio tuo, del minuto o del grosso bestiame, nel luogo ch' il Signore avrà eletto per fissarvi la sede del suo nome [del suo culto]. (3) Non mangierai con esso pane lievitato: per sette giorni mangerai in seguito ad esso pani azzimi, pane di miseria; poichè frettolosamente sei uscito dalla terra d'Egitto: così ti ricorderai del giorno della tua uscita della terra d'Egitto per tutt' il tempo del viver tuo. (4) E per sette giorni non si vegga presso di te lievito, in alcun luogo del tuo territorio; nè rimanga sino alla dimane (alcuna parte) della carne (del sa-

(ב) וזבחת פסח־צאן ובקר: לפי הסגט פסח זמרים לא היה אלא זון הכאן, ולא היה אלא כלל אלא גלי, הכל בעבור הספון; ופסח דורות היה לאן או בקר, והיה יותר לגזלו גויים, כי לא היה שם ספון, ואע"פ כהו קדמוניכו להוסיף זכר לניאח זמרים, ולהגיד זון הגלן בלד, ולעשותו גלי זכר לפסח זמרים. (ג) שבעת ימים תאכל עליו מצות: יולת עליו כראית כמותרת, ורע"ז"מן לא תרגמה. אך זאנות יוקר הזנ הוא לילה ראשון, שהוא ליל ימיאת זמרים ובו נוקרצים הפסח, ועמו חובלים יולת, וחבילת היונות כושכת ז' ימים, אך היא תווד בסבת הפסח וברגלין, וכן בתרגום ירושלמי חבילון לשוים פטיר. (ד) בערב ביום הראשון; צערב י"ד בסבססת זיס

במקום אשר יבחר יהוה אתה וביתך: (כא) וכי יהיה בו מום פסח או עור כל מום רע לא תבחנו ליהוה אלהיך: (כב) בשעריך תאכלנו השמא והטהור יחדו בצבי וכאיל: (כג) רק אתדמו לא תאכל על הארץ תשפכנו במים:

טז

(א) שמל את-חדש האזיב ועשית פסח ליהוה אלהיך כי בחדש האזיב הוציאך יהוה אלהיך ממצרים לילה: (ב) וזבחת פסח ליהוה אלהיך צאן ובקר במקום אשר יבחר יהוה לשכן שמו שם: (ג) לא-תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל-עליו מצות לחם עני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכר את-יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך: (ד) ולא-יראה לך שאר בכל-גבלך שבעת ימים ולא-ילין מן-הבשר אשר תזבח

crificio pasquale) che avrai scannato verso la sera, entrando il primo giorno (della Pasqua). (5) Non potrai scannare il sacrificio pasquale in qualunque delle tue città, ch' il Signore, Iddio tuo, è per darti. (6) Soltanto in quel luogo ch' il Signore, Iddio tuo, avrà eletto, per fissarvi la sede del suo nome [del suo culto], colà scannerai il sacrificio pasquale, a sera, verso il tramontar del sole, tempo in cui ti preparavi ad uscire dell' Egitto. (7) Cuocerai e mangerai nel luogo ch' il Signore, Iddio tuo, avrà eletto; e alla dimane potrai volgerti, e andartene alle tue tende [a casa tua]. (8) Per (altri) sei giorni mangerai pani azzimi [oltre del già mentovato primo giorno]; e nel giorno settimo (vi sarà) congregazione [nel Tempio] ad onore del Signore, Iddio tuo, (in esso) non si farà lavoro. (9) Numererai sette settimane: da quando si comincerà a metter la falce nelle biade comincerai a contare sette settimane. (10) Indi farai la festa delle settimane, al Signore, Iddio tuo, recando quegli spontanei sacrifici che vorrai offrire, secondo ch' il Signore, Iddio tuo, t' avrà benedetto. (11) E gioirai davanti al Signore, Iddio tuo, tu e tuo figlio e tua figlia, ed il tuo servo e la tua serva, ed il Levita ch' è

זמן עשיית דבר, או על זמן היות דבר, אלא על זמן מיועד מתחלה; והנה זמן הוא השמש היה הזמן שהיו מיועדים ומכינים עצמם ללכת, כי אז הקלו לאכול אכילת חפזון. (ח) ששת ימים תאכל מצות: ע' שעות י"ג ו'. (י) מסת נדבת ירך: מנסת בן סרוק בערך ע' (והיא למס עובד, וסבריו) כתב: ויתכן להיות מוגזרתם מסת נדבת ירך, כמו מנת נדבת ירך. ודוכש בן לברט תפס אותו וכתב: ולדמות אל' מס הוא חומס. ופירש מסת על פי לשון ארמית. ורש"י ורשב"ם ורמב"ם הלכו אחריו, ורשב"ם כתב גם הוא כי המדמה מסת אל מס הוא חומס. ועם כל זה כראין לי דברי מנסת כי נוסת הוא מעבין מס, והדגש מורה (כדברי רשב"ם) על הכוון, והמלה משרש כסה, והוא תיורת שרש כסא, והוא מעבין ישא משאות, וקרוב לזה תרומה מן היריס, כי כשקטן כותן לגדול אומרים שהוא מוגזר הדבר. וגעז' גם הוא מדמה מנסת אל מס, אלא שהוא חומר כי זה זה נגזרים מן מנסת וינסת, והביא לזה דוגמאות בלשון יוני ורומי, ולא גם אחת בל"הק ואחיותיה. אבל מלת מסת הידועה בכתובים ובתלמוד (והשנין, וסתייה) ובלשון סורי, עכ"כ די ואינה מתישבת כאן אלא בלוחק. עוד כראת לי כי חולי אין הילכה הזאת ארמית מנוס, אבל היא נלה רומית שככסה בלשון ארמית בזמן

בערב ביום הראשון לבקר: (ח) לא תוכל לזבח את הפסח באחד שעריך אשר יהוה אלהיך נתן לך: (י) כי אם אל המקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשכן שמו שם תזבח את הפסח בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים: (י) ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו ופנית בבקר והלכת לאהליך: (ח) ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת ליהוה אלהיך לא תעשה מלאכה: (ט) שבעה שבעת תספור לך מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבעות: (י) ועשית חג שבעות ליהוה אלהיך מסת נדבת ירך אשר תתן כאשר יברכה יהוה אלהיך: (יא) ושמחת לפני יהוה אלהיך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ותלוי

ע"ו שהוא ראשון לתו, וכן ביום הראשון תשנימו, נביאת יום ע"ו יהיה הקמץ מושבת (כתה"ש). ביום הראשון דבק עם בערב, כן הוא לפי הטעמים, וכן ככון שאל"כ היה כמוז ליום הראשון כו"ש לבקר. (י) מועד צאתך ממצרים: אם היה אומר עם צאתך היה קשה, אבל מועד צאתך איננו עם צאתך, כי נעולם לא נולדנו מועד על